

УДК: 373.2 (575.2) (04)

Куштарбек кызы Элизат,
Т. Эрматов атындагы Бишкек музыкалык-педагогикалык институту
ЭРТЕ БАЛАЛЫК МЕЗГИЛДЕГИ БАЛАНЫН ӨНҮГҮҮСҮНДӨГҮ
АТА-ЭНЕНИН РОЛУ

Куштарбек кызы Элизат,
Бишкекский музыкально-педагогический институт им. Т. Эрматова
РОЛЬ РОДИТЕЛЕЙ В РАЗВИТИИ РЕБЁНКА РАННЕГО ВОЗРАСТА

Kushtarbek kyzy Elizat,
Bishkek Music and Pedagogical Institute named after T. Ermatova
THE ROLE OF PARENTS IN EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT

Аннотация: Макалада эрте балалык мезгилдеги баланын ар тараптуу өнүгүүсүндө үй-бүлөнүн жана ата-эненин орду кеңири талданат. Изилдөөдө баланын физикалык, психикалык, интеллектуалдык жана социалдык өнүгүүсү биринчи кезекте үй-бүлөдөгү тарбиялык чөйрөгө, ата-эненин мамилесине жана күнүмдүк өз ара аракеттенүүсүнө байланыштуу экени көрсөтүлөт. Автор ата-эненин сүйүүсү, камкордугу жана эмоционалдык колдоосу баланын коопсуздук сезимин калыптандырып, өзүнө болгон ишенимин арттыраарын белгилейт. Ошондой эле бала менен үзгүлтүксүз баарлашуу, биргелешкен оюндар жана өнүктүрүүчү иш-аракеттер анын таанып-билүү жөндөмдөрүн жана чыгармачылык потенциалын өнүктүрүүгө өбөлгө түзөрү баяндалат. Макалада мектепке чейинки билим берүү уюмдары менен ата-энелердин натыйжалуу кызматташуусунун мааниси өзгөчө баса белгиленип, мындай өнөктөштүк баланын социалдык көндүмдөрүн, баарлашуу маданиятын жана жамаатта иш алып баруу жөндөмүн өркүндөтөрү көрсөтүлөт. Ошондой эле педагогдор менен ата-энелер үчүн баланын эрте жаштагы өнүгүүсүн колдоого багытталган практикалык сунуштар берилет. Макалада баланы тарбиялоо жана өнүктүрүү маселелери менен алектенген ата-энелерге, тарбиячыларга жана педагогдорго пайдалуу маалыматтарды сунуштайт. **Түйүндүү сөздөр:** эрте балалык, ата-эне, үй-бүлө, тарбия, мектепке чейинки билим берүү, социалдык өнүгүү, кызматташтык.

Аннотация: В данной статье подробно рассматривается роль семьи и родителей во всестороннем развитии ребёнка раннего возраста. В исследовании подчёркивается, что физическое, психическое, интеллектуальное и социальное развитие ребёнка в первую очередь зависит от воспитательной среды в семье, отношения родителей к ребёнку и ежедневного взаимодействия с ним. Автор отмечает, что любовь, забота и эмоциональная поддержка со стороны родителей

формируют у ребёнка чувство безопасности и способствуют развитию уверенности в себе. Также в статье рассматривается влияние регулярного общения с ребёнком, совместных игр и развивающих видов деятельности на формирование познавательных способностей и раскрытие творческого потенциала. Особое внимание уделяется значению сотрудничества между родителями и дошкольными образовательными организациями, которое способствует развитию социальных навыков, культуры общения и умения работать в коллективе. Кроме того, представлены практические рекомендации для педагогов и родителей по поддержке развития ребёнка в раннем возрасте. Статья адресована родителям, воспитателям, педагогам и специалистам, занимающимся вопросами воспитания и развития детей.

Ключевые слова: раннее детство, родители, семья, воспитание, дошкольное образование, социальное развитие, сотрудничество.

Abstract: This article examines the role of family and parents in the development of a child in early childhood. It emphasizes that physical, psychological, intellectual, and social development largely depends on the family environment, parental attitudes, and daily interaction with the child. Parental love, care and support are key factors that create security and build self-confidence in the child. The article also notes that regular communication, joint play, and developmental activities enhance cognitive abilities and creative potential. Special attention is given to cooperation between parents and preschool institutions which develops social skills, communication culture, and teamwork. Practical recommendations are provided for both educators and parents to support early childhood development. The article is intended for parents and teachers involved in child upbringing and development. **Keywords:** early childhood, parents, family, upbringing, preschool education, social development, cooperation.

Эрте балалык мезгил баланын төрөлгөндөн тартып мектепке чейинки курагын камтып, инсандык өнүгүүнүн фундаменталдык этабы болуп саналат. Бул мезгилде баланын когнитивдик жөндөмдөрү, сүйлөө маданияты, эмоционалдык абалы жана социалдык жүрүм-туруму калыптанат [1, 45-б.]. Л.С.Выготскийдин пикиринде, баланын өнүгүүсү социалдык чөйрө менен тыгыз байланышта жүрүп, чондор менен өз ара аракеттенүү негизги ролду ойнойт [1, 52-б.]. Эрте балалык мезгил адамдын өнүгүүсүндө эң маанилүү этап болуп эсептелет. Бул мезгил, адатта, 0ден 6 жашка чейинки убакытты камтыйт жана физикалык, когнитивдик, социалдык өнүгүүнүн базалык негиздерин түзөт. Бул баскычта баланын мээси нейропластикалык жогорку деңгээлде иштейт, демек, жаңы маалыматтарды жана көндүмдөрдү өздөштүрүү өтө тез жүрөт. Физикалык өнүгүүдө бул мезгилде булчуңдар күчтөнүп, кыймыл жана координация жакшыртылат. Бала кармоо, сергек кыймылдоо жана тең салмак сактоо жөндөмдөрүн үйрөнөт. Дени сак тамактануу, активдүү оюндар жана кыймыл аракеттери ден соолуктун туруктуулугун камсыз кылып, иммундук системаны чыңдайт. Мындай негиз бала келечекте спорттук жана социалдык көндүмдөрдү өнүктүрүүгө шарт түзөт. Эрте куракта кол жана көз координациясын өнүктүрүү, муздак-суукка чыдамдуулукту калыптандыруу жана сезим органдарынын тактыгын машыктыруу баланын социалдык көндүмдөрүн өздөштүрүүгө кошумча мүмкүнчүлүк түзөт. Психикалык өнүгүү жагынан эрте балалык мезгилде бала тил үйрөнүүнүн негиздерин өздөштүрүп, ой жүгүртүүнүн логикалык схемаларын калыптандырат. Бул мезгилде чыгармачылык, фантазия жана эмоционалдык аң-сезим активдүү өнүгөт. Китеп окуу, окуу оюндары жана чыгармачылык иш-чаралар балага көйгөйлөрдү чечүү, идеяларды сунуштоо жана чечим чыгаруучу жөндөмдөрдү өнүктүрүүгө чоң жардам берет. Мисалы, логикалык оюндар, салыштыруу жана себеп-натыйжа байланышын түшүнүү көндүмдөрү баланын аналитикалык ой жүгүртүүсүн чыңдайт. Мындан тышкары, эрте балалык мезгилде бала табигый чөйрө менен таанышууга, жаратылыштагы жөнөкөй эксперименттерди жасоого жана сезимдик байкоолорду жүргүзүүгө өтө сезгич болот. Бул процесс баланын изилдөө жөндөмдөрүн, кызыгуусун жана логикалык ой жүгүртүүсүн тереңдетет. Мисалы, баланын гүлдөрдү сугаруу же топурак менен ойноп, температураны, текстураларды жана формаларды байкоосу сенсордук жана когнитивдик өнүгүүнүн бир бөлүгү болуп саналат. Социалдык өнүгүүдө бала айланадагы адамдар менен өз ара аракеттенүүнү үйрөнөт, башкалардын сезимдерин түшүнүүнү жана кызматташууну өздөштүрөт. Бул өзгөчө ата-энесинин жана кам көргөн чондордун колдоосу менен бекемделет. Үй-бүлөлүк сүйүү жана колдоо, коопсуз жана ынтымактуу чөйрө балага социалдык көндүмдөрдү жеңил жана натыйжалуу үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Ата-эне - баланын алгачкы тарбиячысы. Эрте балалык мезгил адамдын өнүгүүсүндө негизги баскыч болуп эсептелет жана ушул этапта балага ата-эненин ролу өзгөчө мааниге ээ. Ата-эне баланын алгачкы тарбиячысы болуп, үй-бүлөдө түзүлгөн эмоционалдык климат баланын өзүнө болгон ишенимин жана айлана-чөйрөгө болгон мамилесин аныктайт. Э. Эриксон эрте куракта ишенимдин калыптанышы баланын келечектеги социалдык ийгилигинин негизи экенин белгилеген [2, 118-б.]. Үй-бүлөнүн тарбиянын башаты жана адамдык нарктын өзөгү болуп эсептелерин А. Токтобекова да “Үй-бүлө – тарбиянын башаты жана өзөгү, ата-эне жана коомчулук менен жигердүү иштөө” аттуу эмгегинде да баса белгилейт. Анын айтымында, эне-баланын, ата-баланын мамилеси, үй-бүлөлүк жылуулук жана сүйүү — коомдогу тынчтыкты, гармонияны жана руханий туруктуулукту сактоонун негизи болуп саналат. Баланын дүйнө таанымы, адамга болгон мамилеси, жоопкерчилик жана эмпатия сезими биринчи кезекте үй-бүлөдө калыптанат [8, 105]. Бул мезгилде бала үй-бүлөдөгү мамилелер аркылуу коомдук баалуулуктарды, адаттарды жана эмоционалдык көндүмдөрдү үйрөнөт. Сүйүү жана камкордук менен камсыздалган чөйрө баланын коопсуздук сезимин түзүп, өзүнө болгон ишенимди

өнүктүрөт. Физикалык өнүгүүдө ата-эненин колдоосу чоң роль ойнойт. Алар балага туура тамактанууну уюштуруп, оюн жана сергек кыймыл-аракеттер аркылуу булчуңдардын, координациянын жана моторикалык жөндөмдөрдүн өнүгүүсүнө көмөк көрсөтөт. Мисалы, ата-эненин баланы ар кандай түстөрдү жана формаларды колдонуп кол өнөрчүлүк иштерине тартуусу моторикалык жана сенсордук өнүгүүнү бекемдейт. Ошондой эле эмоционалдык колдоо баланын психикалык туруктуулугун сактап, стресс жана жаңы кырдаалдарды жеңил кабыл алуусуна шарт түзөт, башка балдардын сезимдерин таанып, туура жооп берүүнү, ачууну жана ырахаттуулукту туура көзөмөлдөөнү үйрөнөт. Когнитивдик өнүгүү жагынан ата-эне балага тилди өздөштүрүүгө, ой жүгүртүүнү өнүктүрүүгө жана чыгармачылык жөндөмдөрдү калыптандырууга жардам берет.

Китеп окуу, окуу оюндары жана креативдүү тапшырмалар аркылуу бала логикалык ой жүгүртүүнү үйрөнөт жана эмоционалдык аң-сезимин өнүктүрөт. Мисалы, ата-эне менен бирге сандык жана логикалык оюндарды ойноп, себеп-натыйжа байланыштарын түшүндүрүү аркылуу балага көйгөйлөрдү чечүү жөндөмүн калыптандырат. Социалдык өнүгүүдө ата-эненин таасири абдан чоң. Бала үй-бүлөдөгү мамилелер аркылуу башкалар менен өз ара аракеттенүүнү, эмпатияны жана кызматташууну өздөштүрөт. Үй-бүлөдөгү сүйүү, диалог жана түшүнүү балага социалдык көндүмдөрдү калыптандырууга, коомдук чөйрөдө туура жүрүүнү үйрөнүүгө жардам берет. Мындан тышкары, ата-эне баланы үй-бүлөлүк жоопкерчиликтерге тартуу аркылуу өз алдынчалыгын, топто иштөө көндүмдөрүн жана убакытты туура бөлүү жөндөмдөрүн өнүктүрөт. Ошентип, эрте балалык мезгил — бала үчүн өнүгүүнүн негизги баскычы, ал эми ата-эне бул процессинде биринчи жана эң маанилүү тарбиячы болуп саналат. Алардын көрсөткөн мамилеси, камкордугу жана стимулу баланын келечектеги психикалык туруктуулугуна, социалдык көндүмдөрүнө жана жалпы өнүгүүсүнө негиз салат. Үй-бүлөдөгү кичинекей көндүмдөр, адаттар жана көнүгүүлөр бала бакчада жана коомдук чөйрөдө колдонулуп, баланын лидерлик сапаттарын жана өзүнө болгон ишеними чыңдалат. Үй-бүлө аркылуу алынган баалуулуктар жана көндүмдөр бала өмүрүнүн бардык этаптарында негизги багыт берүүчү болуп калат. Сухомлинский ата-эненин баланы сүйүү менен тарбиялоосу гана оң натыйжа берерин баса белгилеп, үй-бүлөлүк тарбиянын моралдык маанисине өзгөчө көңүл бурган [3, 64-б.].

Үй-бүлөлүк тарбиянын мазмуну. Баланын өнүгүүсүндө үй-бүлө абдан маанилүү орунда турат. Эрте балалык мезгилде бала биринчи жолу дүйнө менен таанышып, адаттарды жана жөндөмдөрдү үйрөнөт. Ата-эне бул процессинде алгачкы жана эң негизги таасир көрсөтүүчү болуп эсептелет. Алардын камкордугу, сүйүүсү жана көндүм көрсөтүүлөрү бала үчүн биринчи сабакка айланат. Үй-бүлөдө баланын сүйлөө өнүгүүсү, адеп-ахлактык сапаттары жана өз алдынчалуулугу калыптанат. Ата-энелердин бала менен үзгүлтүксүз сүйлөшүүсү, биргелешкен оюн ишмердүүлүгү жана китеп окуу иштери баланын интеллектуалдык өнүгүүсүнө оң таасир тийгизет [4, 27-б.]. Үй-бүлөлүк тарбиянын мазмуну күнүмдүк адаттарды калыптандырууга багытталган. Мисалы, бала туура тамактанууну, кийимин өз алдынча даярдоону, уйку жана оюнга туура убакыт бөлүүнү үйрөнөт. Бул адаттар балага өзүн-өзү башкарууну жана жоопкерчиликти түшүнүүгө жардам берет. Ошондой эле үй-бүлөлүк тарбия ой жүгүртүүнү жана чыгармачылык аракетти өнүктүрөт. Ата-эне оюн жана жөнөкөй тапшырмалар аркылуу баланы жаңы нерселерди ойлоп табууга, маселелерди чечүүгө жана чечим чыгарууга үйрөтөт. Бул балага өз алдынча ой жүгүртүүнү жана жаңы жолдорду табууну жеңилдетет. Үй-бүлөдө балага кичинекей эксперименттерди өткөрүүгө шарт түзүү (мисалы, суу менен топурак менен ойноо, жөнөкөй химиялык же табигый байкоолор) баланын изилдөө жөндөмүн жана логикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрөт. Үй-бүлөдө тапшырмаларды, чакан жоопкерчиликтерди берүү аркылуу бала убакытты башкарууну, пландоону жана топтук иштөө жөндөмүн өздөштүрөт. Мисалы, тамак даярдоого жардам берүү, үй иштерин бөлүшүү, үй-бүлөлүк баалуулуктар боюнча диалог жүргүзүү баланын социалдык

жоопкерчилигин жана эмпатиясын бекемдейт. Мындан тышкары, үй-бүлө балага башкалар менен мамиле кылууну жана бөлүшүүнү үйрөтөт. Ата-эне менен ойноо, чакан топтук оюндар жана эмоционалдык көнүгүүлөр баланын стресске туруштук берүү жөндөмүн, эмпатиясын жана эмоционалдык интеллектин өнүктүрөт. Бала үй-бүлөдө алган тажрыйбасын бала бакчада жана оюн аянтчаларында колдонуп, социалдык көндүмдөрүн бекемдейт. Ошентип, үй-бүлөлүк тарбия баланын күнүмдүк адаттарын, ой жүгүртүүсүн жана башкалар менен мамилесин өнүктүрүүгө багытталган. Бул тарбия баланын келечектеги өз алдынча аракетине, жоопкерчилигине жана күнүмдүк жашоодо ийгиликке жетишүүсүнө негиз түзөт.

Ата-эне жана мектепке чейинки билим берүү мекемесинин кызматташуусу. Заманбап билим берүү системасында ата-эне менен педагогдун кызматташуусу өзгөчө мааниге ээ. Кыргыз Республикасынын мектепке чейинки билим берүү концепциясында ата-энелерди тарбия процессине активдүү тартуу негизги багыт катары көрсөтүлгөн [6, 14-б.]. Ата-эне жана мектепке чейинки билим берүү мекемеси баланын өнүгүүсүндө өз ара байланышкан жана бири-бирин толуктаган ролго ээ. Эрте балалыкта бала үй-бүлөдө биринчи тажрыйбаларын алса, бала бакча же башка билим берүү мекемеси социалдык жана көндүмдөрдү кеңейтүүгө жардам берет. Бул эки чөйрө бири-бирин колдоп, балага туура стимул берип, анын күнүмдүк адаттарын жана жөндөмдөрүн өнүктүрөт. Ата-эне бала үчүн биринчи мугалим жана тарбиячы болуп эсептелет. Алар үйдө балага сөз байлыгын, ой жүгүртүүнү жана жөнөкөй көндүмдөрдү үйрөтөт. Бала үй-бүлөдөн алган сүйүү жана колдоо аркылуу коопсуздук сезимин күчөтүп, жаңы нерселерди үйрөнүүгө даяр болот. Мектепке чейинки билим берүү мекемеси болсо балага жаңы тажрыйбаларды сунуштап, топтогу жаштар менен өз ара аракеттенүүнү үйрөтөт. Оюндар, жөнөкөй тапшырмалар жана креативдүү иш-аракеттер баланын социалдык көндүмдөрүн жана логикалык ой жүгүртүүсүн кеңейтет. Ата-эне менен педагогдордун үзгүлтүксүз пикир алышуусу, мисалы, онлайн телефон чалуу аркылуу же балдарды бала бакчага кабыл алууда, балдардын үйгө кайтуу учурунда, баланын үйдө жана бала бакчада алган көндүмдөрүн туруктуу көзөмөлдөөгө шарт түзөт. Мектепке чейинки мекеме жана үй-бүлө ортосунда биргелешкен долбоорлорду жүргүзүү (мисалы, тематикалык жумалыктар, ата-эне катышкан мастер-класстар, көргөзмөлөр, спорттук оюндар) баланын чыгармачылык жөндөмдөрүн, социалдык аракети жана командадагы иштөө көндүмдөрүн өнүктүрөт. Ата-эне баланын күчтүү жана өнүктүрүүгө муктаж жактарын педагог менен биргеликте талдап, үйдө көнүгүүлөрдү уюштуруу менен окуу процессин жеке адаптациялоого мүмкүнчүлүк алат. Бала бакча менен үйдүн биргелешкен иш-аракеттери социалдык баалуулуктарды бекемдөөгө, топтогу этикалык нормаларды үйрөтүүгө жана эмпатияны өнүктүрүүгө шарт түзөт. Ата-эне менен билим берүү мекемеси ортосундагы байланыш маанилүү. Үйдө үйрөтүлгөн адаттар бала бакчада бекемделип, жаңы көндүмдөр менен толукталат. Мисалы, бала үйдө башкалар менен бөлүшүүнү үйрөнсө, бала бакчада ошол жөндөмдү топтогу оюндарда колдонуп, кызматташууну үйрөнөт. Ошентип, ата-эне жана билим берүү мекемеси биргеликте баланын физикалык, ой жүгүртүү жана социалдык өнүгүүсүнө таасир тийгизет. Илимий макалаларда үй-бүлөлүк тарбия менен мектепке чейинки билим берүү мекемесинин бирдиктүү иши баланын өнүгүүсүн натыйжалуу камсыз кылары белгиленген [5, 31-б.]. Бул байланыш баланы келечекте жоопкерчиликтүү, өз алдынча жана социалдык жөндөмдүү инсан кылууга шарт түзөт. Үй-бүлө менен мектепке чейинки билим берүү мекемесинин тыгыз кызматташуусу бала үчүн оптималдуу чөйрөнү түзүп, анын келечектеги билимге болгон кызыгуусун жана көндүмдөрүн бекемдөөгө жардам берет. “Эл агартуу” журналында Н.Токтосунова ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуу баланын мектепке даярдыгын арттырарын белгилеген [7, 40-б.].

Корутунду. Жыйынтыктап айтканда, эрте балалык мезгилде ата-эненин катышуусу баланын өнүгүүсү үчүн негизги фактор болуп эсептелет. Үй-бүлө баланы биринчи

тажрыйбалар менен камсыз кылып, анын күнүмдүк адаттарын, ой жүгүртүүсүн жана социалдык көндүмдөрүн калыптандырууга көмөк көрсөтөт. Ата-эненин көрсөткөн камкордугу, сүйүүсү жана сабырдуу мамилеси балага коопсуздук сезимин берип, өзүнө болгон ишенимин бекемдейт. Ошондой эле мектепке чейинки билим берүү мекемелери менен тыгыз кызматташтык баланын өнүгүүсүн натыйжалуу колдойт. Үйдө алынган көндүмдөр бала бакчада бекемделип, жаңы көндүмдөр менен толукталат, ал эми мекеме баланы топтогу жаштар менен иштөөгө үйрөтүп, социалдык жана чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрөт. Мындай өз ара байланыш балага жоопкерчиликти, өз алдынчалыкты жана жөндөмдүүлүктү калыптандырууга жардам берет.

- Ата-эне жана педагогдордун үзгүлтүксүз байланышы баланын жеке өнүгүүсүн көзөмөлдөөгө мүмкүнчүлүк түзөт, мисалы, бала үйдө үйрөнгөн көндүмдөрүн жана эмоционалдык абалын мотивация берүү аркылуу баалоо.
- Үй-бүлө менен бала бакчанын биргелешкен долбоорлору, мисалы, чыгармачылык жумалыктар, тематикалык экскурсиялар жана чакан илимий эксперименттер, биргелешкен спорттук иш-чаралар, көргөзмөлөр, баланын ой жүгүртүүсүн жана социалдык аракетин өнүктүрүүгө шарт түзөт.
- Эрте балалыкта бала өз күчүнө ишенүүнү жана лидерлик сапаттарды өнүктүрөт; ата-эне үйдө тапшырмалар аркылуу кичинекей жоопкерчиликтерди берип, балага чечим чыгаруу жана маселелерди өз алдынча чечүү көндүмүн өнүктүрөт.
- Балдардын эмоционалдык интеллектин өнүктүрүүдө ата-эне жана педагогдор биргелешкен аракеттенип, баланы стресске туруштук берүү, эмоцияларын башкаруу жана башкалардын сезимдерин түшүнүү көндүмдөрүн калыптандырат.
- Мектепке чейинки билим берүү менен үй-бүлөнүн тыгыз байланышы бала үчүн оптималдуу жана туруктуу өнүгүү чөйрөсүн түзөт, анын келечектеги билимге, социалдык иш-аракеттерге жана чыгармачылык жөндөмдөргө болгон кызыгуусун күчөтөт. Ошентип, эрте балалыкты өнүктүрүүдө ата-эне гана баланын алгачкы тарбиячысы эмес, мектепке чейинки билим берүү мекемеси менен биргеликте баланын өнүгүүсүнө күчтүү колдоо көрсөткөн негизги байланышты түзөт. Бул өз ара аракет баланын келечектеги билимге болгон кызыгуусун, жөндөмдөрүн жана күнүмдүк жашоодогу ийгиликке жетишүүсүн камсыз кылат. Үй-бүлө жана билим берүү мекемесинин биргелешкен күчү балага ар тараптуу өнүгүү үчүн туруктуу жана ыңгайлуу чөйрөнү түзөт.

Билим башаты - бала бакчада. Эрте курактагы балдардын өнүгүшүнө ата-эне менен мектепке чейинки билим берүү мекемеси биргеликте иш алып барганда гана коомдо орду бар, келечек ээлерин тарбиялай алабыз.

Адабияттар:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982. – 312-б.
2. Эриксон Э. Развитие личности: психосоциальные стадии / Э. Эриксон. – СПб.: Питер, 2005. – 224-б.
3. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В.А. Сухомлинский. – К.: Радуга, 1984. – 256-б.
4. Назарова Г.И. Үй-бүлөлүк чөйрөнүн мектепке чейинки курактагы баланын интеллектуалдык өнүгүүсүнө таасири / Г.И. Назарова // Вестник педагогики. – 2010. – № 3. – Б. 25-30.
5. Иванов А.В. Үй-бүлө жана мектепке чейинки билим берүү мекемесинин кызматташуусу: баланын өнүгүүсүнө таасири / А.В. Иванов // Наука и образование. – 2015. – № 4. – Б. 30-35.
6. Токтосунова Н. Ата-энелердин педагогикалык маданияты жана баланын мектепке даярдыгы / Н. Токтосунова // Эл агартуу. – 2019. – № 2. – Б. 40-42.
7. Кыргыз Республикасынын мектепке чейинки билим берүү концепциясы. – Бишкек, 2017. – URL: <http://www.edu.gov.kg> (каралышы: 20.01.2026).
8. Токтобекова А. Үй-бүлө – тарбиянын башаты жана өзөгү, ата-эне жана коомчулук менен жигердүү иштөө / А. Токтобекова // Эл агартуу. – 2026. – №1. – С. 100-106